

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ORTA ÖĞRETİM PROJESİ

HARİTA-TAPU-KADASTRO

**CEZA VE SUÇ
380H00024**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. CEZA KAVRAMI	3
1.1. Ceza Hukukunun Tanımı ve Konusu	3
1.1.1. Ceza Hukukunun Temel İlkeleri.....	4
1.1.2. Ceza Hukukunun Kaynakları.....	7
1.2. Ceza Kanunlarının Uygulama Alanı	8
1.2.1. Ceza Kanununun Zaman Yönünden Uygulanması.....	8
1.2.2. Ceza Kanununun Yer Yönünden Uygulanması.....	9
1.2.3. Ceza Kanununun Kişi Yönünden Uygulanması	9
1.3. Ceza Kavramı.....	10
1.3.1. Ceza Ehliyeti ve Ehliyetsizliği.....	11
1.3.2. Cezanın Özellikleri	11
1.3.3. Ceza Türleri	12
1.3.4. Cezaların Toplanması	14
1.3.5. Ceza Mahkûmiyetinin Sonuçları	15
1.3.6. Cezaların Ferdileştirilmesi.....	15
UYGULAMA FAALİYETİ	18
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	21
2. SUÇ KAVRAMI	21
2.1. Suç Kavramı.....	21
2.1.1. Suç	22
2.1.2. Suçun Unsurları	23
2.2. Suçun Özel Belirleş Biçimleri	29
2.2.1. Suça Teşebbüs	30
2.2.2. Suça İştirak	32
2.2.3. Suçların Toplanması	36
2.2.4. Suçta Tekerrür (Tekrarlama)	37
UYGULAMA FAALİYETİ	38
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	39
MODÜL DEĞERLENDİRME	41
CEVAP ANAHTARLARI	43
KAYNAKÇA	44

AÇIKLAMALAR

KOD	380H00024
ALAN	Harita-Tapu-Kadastro
DAL/MESLEK	Tapuculuk
MODÜLÜN ADI	Ceza ve Suç
MODÜLÜN TANIMI	Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak ceza ve suç unsurlarını kavrayabilme becerisi kazandıracak öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Ön koşul yoktur.
YETERLİK	Ceza ve suç unsurlarını kavramak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak ceza ve suç unsurlarını kavrayabileceksiniz. Amaçlar 1. Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak ceza ve suç unsurlarını kavrayabileceksiniz. 2. Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak suç kavramını kavrayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Donanım: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Ceza Kanunu, kütüphane, örnek olay incelemeleri, kitle iletişim araçları, yansıtıcı (projeksiyon) Ortam: Sınıf ortamı
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Tarihin en eski dönemlerinden bu yana her toplulukta var olan ceza kavramı, ceza hukukunun suçla mücadele amacı doğrultusunda şekillenmesiyle bu hukuk dalının temel yaptırımını hâline gelmiş ve ona ismini vermiştir.

Ceza hukuku tedbirlerle desteklenmeye çalışılsa bile esaslı bir unsuru olan ceza yaptırımını hakkında birçok hukukçu, filozof, bilim adamı ve düşünür tarafından görüşler beyan edilmiş, neden böyle bir yaptırıma başvurulduğu ya da hangi amaçla ve nasıl başvurulması gerektiği üzerinde tartışmalar yürütülmüştür. Ceza konusundaki tartışmaların bu kadar uzun süredir kesin sonuçlara varmadan sürdürülmesine rağmen, hukukçular bu konuya olan ilgilerini hiçbir şekilde kaybetmemişler, gelişmeler doğrultusunda ceza yaptırımını şekillendirmeye çalışmışlardır.

Ceza hukukumuzun başta gelen kaynağını, "Türk Ceza Kanunu" oluşturur. 5237 sayılı kanunla yeni Türk Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Ancak Türk Ceza Kanunu bütün suç ve cezaları içermez. Bütün suç ve cezalar Türk Ceza Kanunu'nda yer alan suç ve cezalardan ibaret değildir. Bunun dışında birçok özel kanunlar da suç ve ceza koymak suretiyle genel ceza hukukunu tamamlar.

İki bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde ceza hukukunun içeriği ve ceza kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise suç kavramı, unsurları ve biçimleri üzerinde durulmuş ve bu doğrultuda cezanın sahip olması gereken özellikleri ele alınmıştır. Bu bilgiler ışığında elinizdeki modül ceza hukukuna uygun olarak ceza ve suç unsurlarının öğretimine yönelik olacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak ceza ve suç unsurlarını kavrayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Türk Ceza Kanunu'na ulaşınız (internet, kütüphane vb. yollarla). Ceza kanununun konu başlıklarını çıkararak inceleyiniz.

1. CEZA KAVRAMI

Ceza, ancak kanunla konulabilen, kişiyi birtakım haklardan mahrum eden ve tüm topluma ibret verici olan bir müeyyidedir. Acı veren, korkutucu olan ve ancak kanunla konulabilen ceza, failin işlemiş olduğu bir suçtan dolayı yargısal bir kararla hükmolunan, faile yönelik olarak öngörülen ve "iyi" olması gereken bir müeyyidedir. Cezanın iyi olmasından kasıt, hükmolunacak cezanın insan haysiyetine yaraşır olması ve sadece faile etkili olmasıdır.

Resim 1.1: Ceza kavramı

1.1. Ceza Hukukunun Tanımı ve Konusu

Ceza hukuku genel bir tanımlamaya göre ceza müeyyidesinin uygulanmasını gerektiren hukuki ihlallerin, nelerden ibaret olduğunu, bu ihlaller karşısında hangi hukuki kuralların ne şekilde uygulanacağını gösteren hukuk dalıdır. Bu itibarla ceza hukukunu, diğer hukuk dallarından ayıran temel özellik, bu hukuk dalında kurallara aykırılığın müeyyidesinin

hayata, cisme, hürriyete ve mallara ilişkin ve bunlarla ilgili haklardan kısmen veya tamamen mahrumiyeti gerektiren müeyyideleri teşkil etmesidir. Ceza topluma karşı yapılan zararlı bir fiilin karşılığı olarak toplum adına uygulanan bir müeyyidedir.

Ceza hukuku, toplum düzenini sağlayan kuralların yalnızca bir kısmıdır. Sosyal bir varlık olan insan toplum içinde yaşamak zorundadır. Toplum ise içinde yaşamakta olan insanlara düzen, huzur ve uyumu sağlamak için bazı emredici kurallar getirir.

Ceza hukukunun cezalandırıcı ve koruyucu fonksiyonları vardır. Cezalandıran bir hukuk, aynı zamanda suç işlenmesine engel olduğu için koruyucu özellik taşır. Ceza hukukunun koruyuculuk fonksiyonu ceza ve güvenlik önlemleri ile yerine getirilir.

Ceza hukuku genel hükümler ve özel hükümler olmak üzere iki bölüme ayrılır. Genel hükümlerde, suçlar ve cezalar için geçerli temel ilkeler, suç, suçun unsurları, ceza, cezanın türleri, suçlu ve mağdur incelenir.

Özel hükümler ise genel hükümlerde yer alan ilkelerin uygulama alanıdır. Bu bölümde hangi eylemlerin suç sayılacağı belirlenerek cezaları gösterilir. Böylece suç olan ve olmayan davranışlar birbirinden ayrılacağı gibi suçların da birbirinden ayrılması imkânı doğar.

1.1.1. Ceza Hukukunun Temel İlkeleri

Ceza hukuku, hukukun uygulanmasında bazı temel ilkeleri dikkate alır, bunlar:

- Hukuk devleti ilkesi
- Kanunilik ilkesi
- Kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesi
- Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi
- Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi
- İnsan haysiyetinin korunması ilkesi
- Ne bis in idem (bir suça bir ceza) ilkesi

Şema 1.1: Ceza hukukunun temel ilkeleri

1.1.1.1. Hukuk Devleti İlkesi

Anayasamıza göre yargı yetkisi bağımsız mahkemeler tarafından kullanılan bir yetkidir. Ceza hukuku bağlamında bakıldığında hukuk devletinin üç niteliği bulunmaktadır: İnsan haklarına saygı ve insan haklarının güvenceye bağlanması, adaletin sağlanması ve güvenliğin tesis edilmesidir.

1.1.1.2. Kanunilik İlkesi

Suç adı verilen insan davranışının ve bunun karşılığında uygulanacak yaptırımın ancak yasa ile belirlenmesini öngören ilkedir. Kanunilik ilkesinin bazı kıstasları vardır. Bunlar:

➤ **Belirlilik**

Bir eylemden dolayı herhangi bir kimsenin cezalandırılabilmesi için o eylemin açık ve seçik bir biçimde yasada suç olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Hangi eylemin suç olduğu açık bir biçimde yasada yazmalıdır.

➤ **Aleyhe kanunun geçmişe yürütülmesi yasağı**

Kişinin suç sayılan eyleminden sonra yürürlüğe giren ve durumunu ağırlaştırılan yasalar aleyhe yasadır. Eylemin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren yasa failin durumunu önceki yasaya göre daha da ağırlaştırıyorsa yani failin aleyhine ise fail hakkında sonradan yürürlüğe giren yasa hükümleri uygulanamaz. Türk Ceza Kanunu'nun ikinci maddesine göre ise suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

➤ **İdarenin düzenleyici işlemlerle suç oluşturması ve hürriyet bağlayıcı ceza vermesi yasağı**

İdare tüzük, yönetmelik gibi işlemlerle suç oluşturamaz ve ceza veremez. Kanun hükmünde kararname ile temel haklar, kişi hak ve ödevleri ve siyasal hak ve ödevler konusunda düzenleme yapılamaz.

➤ **Örf âdete dayanılarak suç oluşturma ve ceza verme yasağı**

Ceza hukukunda örf âdete dayanılarak suç oluşturulamaz, ceza verilemez. Kişi neyin suç olduğunu kolayca öğrenebilmelidir. Oysa örf âdet, yazısız kurallar olduğu için bireylerin sağlıklı bir bilgi edinebilmesi güçtür.

➤ **Kıyas yasağı**

Kıyas bir hukuk boşluğunun benzer kuralları yardımıyla doldurulmasıdır. Ceza hukuku açısından açıkça suç olarak düzenlenmeyen bir eylemin suç olarak düzenlenmiş başka bir eyleme benzetilerek cezalandırılması ya da failin ceza sorumluluğu ile ilgili kurallarda boşluk bulunması hâlinde benzer kurallardan yararlanılması kıyastır. Ancak Ceza Kanunu uyarınca “kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

Bu sebeple suç ve ceza içeren hükümlerin uygulanmasında ve yorumlanmasında kıyas mutlak olarak yasaktır. Kıyas failin lehine ya da aleyhine olsun yasaktır.

1.1.1.3. Kusursuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi

Failin suç oluşturan bir eylemini gerçekleştirmesinde kusuru olmadıkça ceza yaptırımına maruz kalamayacağını ifade eden ilkedir. Kusur, bir eylemin isnat kabiliyeti bulunan bir kimse tarafından bilerek ve isteyerek ya da en azından bilerek yapmasıdır. Bilmeden ya da istemeden yapılan bir hareketten dolayı kimse cezalandırılmaz. Bu ilkenin üç önemli sonucu vardır:

- Kusursuz bir fiilden dolayı kimse cezalandırılmaz.
- Ceza failin kusurunun derecesini aşamaz.
- Ceza failin hak ettiği kadar az olamaz.

1.1.1.4. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi

Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Bu hüküm uyarınca ceza sorumluluğunun kişisel olduğu ve hiç kimsenin bir başkasının işlemediği fiil nedeniyle sorumlu olamayacağı ortaya konulmuştur.

Tüzel kişilere ceza verilemez. Ancak tüzel kişiler hakkında, eşya müsadere (taşınır veya taşınmaz malın rıza olmaksızın hükümet kuvvetleri tarafından alınması), kazanç müsadere ve faaliyetin durdurulması (faaliyet izninin iptali) güvenlik tedbirlerine müracaat edilebilir.

1.1.1.5. Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik İlkesi

Suç işleyen kişi hakkında işlenen eylemin ağırlığı ile orantılı olarak ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilmesine adalet ilkesi adı verilir. Ceza yasasının uygulanmasında kişiler arasında din, dil, ırk ya da sair herhangi bir sebeple ayırım yapılmamasına ise eşitlik ilkesi adı verilmektedir.

1.1.1.6. İnsan Haysiyetinin Korunması İlkesi

Suç işlediği için ceza yaptırımına tabi tutulan kişinin yeniden topluma kazandırılmasını amaç edinen ilkedir. Bu ilke gereği, kişi suç işlese de insan haysiyetine yaraşır bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilmelidir.

Anayasamızın “ Hiç kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. ” hükmü ile insan haysiyetinin korunması güvence altına alınmıştır. Bu amaçla ölüm cezası, kırbaç, genel müsadere (taşınır veya taşınmaz malın rıza olmaksızın hükümet kuvvetleri tarafından alınması), taşlama vb. cezalar kabul edilmemiştir. İnsan suç işlemiş olsa dahi insanlık sıfatına yaraşır bir muameleye tabi tutulmalı ve insan gibi yargılanmalıdır. Bu durum kişiye insan olması sıfatıyla verilmiş olan haklardır.

1.1.1.7. Ne Bis İn İdem İlkesi

Failin işlemiştir olduğu bir fiil nedeniyle tek bir ceza verilmesi, bir suçta bir ceza şeklinde formüle edilen ilkedir. Bu ilke uyarınca yargılama yapılarak hüküm verilen bir konu hakkında yeniden yargılama yapılamaması gerekir. Bu ilkenin yurt dışında işlenen suçlarla ilgili istisnaları vardır. Uluslararası suçlarda bu ilkeye geçerlilik tanınmamıştır. Uyuşturucu madde imal veya ticareti suçu buna örnek olarak verilebilir.

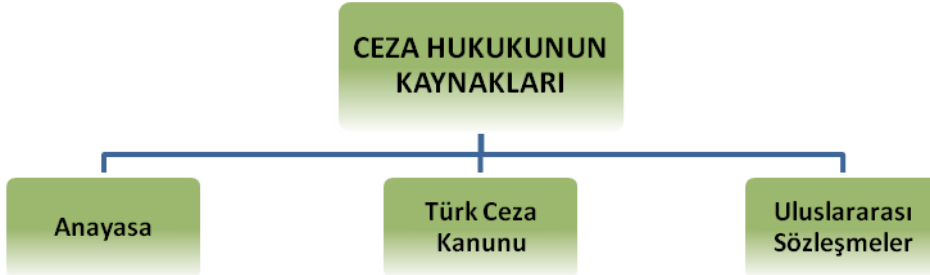
Bir kimse yurt dışında yargılansa ve hakkında hüküm verilse dahi Türkiye’de tekrar yargılanmaktadır. Ancak kişi ikinci kez yargılansa dahi, kişinin yurt dışında olsa bile maruz kaldığı bütün özgürlük kısıtlamaları cezadan mahsup edilecektir.

1.1.2. Ceza Hukukunun Kaynakları

Ceza hukukunun temel kaynağı “Anayasa”dır. Anayasa da ceza hukukuna ilişkin birçok hüküm vardır. İkinci kaynak da “Türk Ceza Kanunu”dur. İlk 76 madde genel hükümler ve sonraki maddeleri ise özel hükümler içermektedir.

Ceza hukukunun bir diğer kaynağı ise “uluslararası sözleşmeler” dir. Usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş olan uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir.

Anayasa’nın 90. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşmeler, kanunlardan önde gelen bir uygulama alanına sahiptir. Bu sebeple ceza kanunu hükümleri yorumlanırken aynı konuda kanun ile uluslararası sözleşme çatıştığı durumlarda uluslararası sözleşme hükümleri uygulanabilecektir.

Şema 1.1: Ceza hukukunun kaynakları

1.2. Ceza Kanunlarının Uygulama Alanı

Ceza kanunlarının uygulanması, zaman, yer ve kişi yönünden olmak üzere üç şekilde olur.

Şema 1.2: Ceza kanunlarının uygulama alanı

1.2.1. Ceza Kanununun Zaman Yönünden Uygulanması

Ceza kanunlarının zaman bakımından uygulanması, suç teşkil eden bir eylemin hangi yasaya göre cezalandırılacağı veya hangi yasaya göre suç oluşturup oluşturmadığının belirleneceği konularını kapsar. Ceza hukukunda kural, eylemin, işlendiği tarihte yürürlükte olan yasaya göre cezalandırılmasıdır.

Türk Ceza Yasası'na göre, "işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolünmüştü infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar". Söz konusu bu hüküm üç ilke içermektedir.

- İşlendiği sırada suç sayılmayan eylem, sonradan suç sayılsa da fail cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz.
- İşlendiği sırada suç sayılan eylem, sonradan suç olmaktan çıkarılırsa fail cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz.
- İşlendiği sırada suç sayılan eylemden dolayı hükmolunan ceza veya güvenlik tedbirinin infazı ve yasal sonuçları, eylemin suç olmaktan çıkarılmasıyla birlikte kendiliğinden ortadan kalkar. Bu durumda, eylem işlendiği sırada suç değilse fail sonraki yasaya göre cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz.

Ayrıca, suç olan eylem sonradan suç olmaktan çıkarılmışsa fail yine cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Hüküm kesinleşmiş olsa bile böyle bir durumda infaza son verilir ve hükmün ceza hukukuna ilişkin sonuçları ortadan kalkar.

Özetle, kişi suç işlediğinde yürürlükte olan yasanın derhâl uygulanması kuraldır. Kişinin hareketi gerçekleştirdiği anda yürürlükteki yasa hükümlerine göre eylem suç teşkil etmiyorsa kişiye ceza verilmez. Sonradan çıkan bir kanun kişinin eylemini suç yapsa bu durum kişinin aleyhine olduğu için kişi hakkında uygulanamaz. Şayet suç işledikten sonra yürürlüğe giren yasa hükümleri failin lehine ise yasa geçmişe yürür ve fail bu hükümlerden yararlanır.

1.2.2. Ceza Kanununun Yer Yönünden Uygulanması

Ceza kanunlarının yer bakımından uygulanması, suç teşkil eden bir eylemin gerçekleştiği yere göre hangi ülkenin ceza kanununa tabi olacağı konularını kapsar. Türk Ceza Kanunu bu hususta mülkilik prensibini kabul etmiştir. Mülkilik ilkesinden ve ceza kanunlarının milli egemenliğin bir sonucu oldukları kuralından hareketle Türkiye'de işlenen suçlar hakkında sanığın ve mağdurun uyrukluğuna bakılmaksızın Türk kanunlarının uygulanacağı açıkça belirtilmiştir.

Ayrıca Türk kanunlarının uygulanması bakımından Türk ülkesinin anlamı açıklanmış ve Türk kara ve hava sahaları ile karasularında işlenen suçların Türkiye'de işlenmiş sayılacakları belirtilmiştir. Bundan başka açık denizlerde ve bu denizlerin üzerindeki hava sahasında her çeşit Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla işlenen suçlarla, askeri deniz ve hava araçlarına özgü olmak kaydıyla, yabancı karasularında veya hava sahalarında işlenen suçlar Türkiye'de işlenmiş sayılır.

1.2.3. Ceza Kanununun Kişi Yönünden Uygulanması

Ceza kanunları yürürlükte buldukları süre içerisinde, o ülkede yaşayan herkese uygulanır. Eşitlik ilkesi uyarınca suç işleyen kimsenin sıfatına bakılmaksızın kanun önünde eşitlik ilkesi uyarınca yargılanması ve cezalandırılması Ceza Hukuku'nun temel ilkelerindedir. Ancak yaptıkları görevin niteliği göz önüne alınan bazı kişiler açısından istisnalar söz konusudur. Bu istisnalar:

- Cumhurbaşkanı'na ait istisnalar

Vatana ihanet dışında cezai sorumluluğu yoktur. Görevi nedeniyle işlemiş olduğu suçlardan ötürü tam olarak sorumsuzdur. Cumhurbaşkanı'nın hukuk davalarında davalı olmasında bir engel yoktur. Ancak mahkemelerde tanıklık yapmaya zorlanamaz. Kendisi isterse tanıklık yapar, yoksa zorla götürülemez.

- Yasama dokunulmazlığı olanlara ait istisnalar

Milletvekillerine tanınan bu dokunulmazlık iki türdür. Bunlardan birisi kürsü dokunulmazlığı, ikincisi ise yargılamaya karşı tanınan kişisel dokunulmazlıktır. Kürsü dokunulmazlığı mutlak, kaldırılamaz. Milletvekilliği sona ermiş olsa dahi bu eylemlerden dolayı yargılama yapılamaz. Milletvekilliği süresi bittiğinde dokunulmazlık da kalkar. Dokunulmazlık süresi boyunca zamanaşımı durur. Ancak devletin bütünlüğüne ve anayasal düzene karşı işlenmiş olan suçlardan dolayı seçimden önce soruşturmaya başlanmış ise milletvekili yargılanabilir.

➤ Diplomatik dokunulmazlığı olanlara ait istisnalar

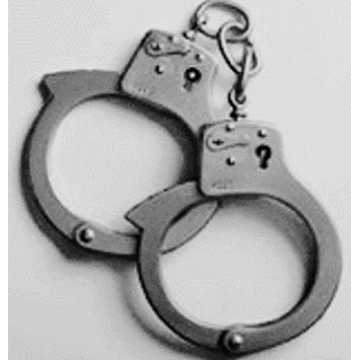
Yabancı ülkede görev ile ilgili ya da görevi ile ilgili olmayan bir suç işleyen diplomat o ülkede yargılanamaz. Böyle bir suçtan dolayı sadece kendi ülkesinde yargılanabilir. Bu dokunulmazlık büyükelçiler ve büyükelçi seviyesinde devleti temsil eden kimseler için söz konusudur. Konsoloslar diplomatik dokunulmazlıktan yararlanamazlar. Bir yabancı ülkeyi ziyaret eden devlet başkanları, dışişleri bakanları, BM temsilcileri, Adalet Divanı ve devleti temsil eden kimseler bu bağışıklıktan yararlanırlar. Bu bağışıklıktan yararlanan kimseler yabancı ülkede cinayet işleseler dahi o ülkede yargılanamazlar. Kendi ülkelerinde yargılanırlar.

➤ Uluslararası sözleşmelerle belirlenen görevli kişilere ait istisnalar

Türkiye de bulunan yabancı ülke askerleri de bazı suçlarda dokunulmazlığa sahiptir. Bu kimseler de birtakım suçları işlediklerinde kendi ülkeleri tarafından yargılanırlar.

1.3. Ceza Kavramı

Ceza, toplumca değer verilen yararların önemli derecede ihlaline karşı devletin öngördüğü yaptırım olarak tanımlanabilir. Topluma karşı yapılan zararlı bir fiilin karşılığı olarak toplum adına uygulanan bir müeyyidedir. Türk Ceza Yasası'nda suçlar karşılığında öngörülen cezalar hapis ve adli para cezası olarak belirlenmiştir.

Resim 1.2: Ceza

Toplum düzenini bozan kişiye karşı, işlediği fiil sebebiyle toplumun kınama duygusunu belirten bir yaptırımın uygulanması zorunludur. Toplumun kınama duygusunu açıklayan, failin kusuru ile orantılı olarak verilen, kişi üzerinde acı ve ıstırap veren, bozulmuş toplum düzenini eski hâle getirmeyi amaçlayan yaptırım cezadır.

1.3.1. Ceza Ehliyeti ve Ehliyetsizliği

Türk Ceza Kanunu kişilerin suç işledikleri anda suçun mahiyetini anlamaya yetkin olup olmadıklarına göre ceza ehliyeti kavramlarını getirmiştir. Ceza ehliyeti ceza hukuku açısından bir kişinin suçlu sayılabilmesi için gerekli niteliklerdir. Ceza Kanunu ceza ehliyetini ayırt etme gücü ve yaş bakımından düzenlemiştir.

Genel olarak ağır ruhsal bozukluklarda, zekâ geriliği olanlarda ve bilinç bozukluğuna neden olan durumlarda ceza sorumluluğu yoktur. Epilepsi nöbetleri esnasında ortaya çıkan suç hâllerinde, bilinç kaybıyla birlikte olan epileptik nöbetler sırasında işlenen suçlarda ceza sorumluluğu yoktur. Hafif derecede zekâ gerilikleri, epilepsi ve diğer bazı psikiyatrik durumlar bu kapsamda değerlendirilebilir.

Suçlunun yaşı bakımından ceza ehliyeti aşamalı bir biçimde düzenlenmiştir. İlk aşamada tam ehliyetsizlik yer alır. Tam ehliyetsizlik on ikinci yaşı sonuna kadar uzanır. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında ceza kovuşturması yapılamaz. Ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

İkinci aşamada tam olmayan ehliyet gelir. Bu aşama ikiye ayrılmıştır. Birincisi fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişilere ceza verilir fakat cezalarda belli ölçüde indirim yapılır.

Üçüncü aşamayı tam ehliyet oluşturur ki bu aşamada fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmuş olan kişiler yer alır. Sağır ve dilsizlik durumu da ceza ehliyetini etkiler. Sağır ve dilsizlik durumunun varlığı hâlinde tam ehliyet yirmi bir yaşını doldurulmasıyla başlar.

Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalmış alan kişiye ceza verilmez. İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişiye ceza verilir.

1.3.2. Cezanın Özellikleri

- **Acı verici olmalıdır:** Cezanın özelliklerinden en önemlisi ıstırap, üzüntü ve acı verici olmasıdır. Cezanın acı verici niteliği, failin yoksunluğa itilmesi dolayısıyla ortaya çıkmaktadır.
- **Bir süreç gerektirir:** Cezalar, tazminat müeyyidesi gibi bir anda gerçekleştirilip işlevini yerine getirmez. Bir süreç olma özelliğine sahiptirler ve belli bir zaman içinde gerçekleştirilir.

- **Son çare olmalıdır:** Bu özellikten maksat, cezanın olaylarda mutlak anlamda zorunlu ise uygulanmasıdır.
- **Şahsi olmalıdır:** Kanunda suçun karşılığı olarak öngörülen cezanın sadece suçun failine verilmesi, yalnızca suçun failinin cezadan etkilenmesi gerekmektedir.
- **Orantılı olmalıdır:** Ceza, suç fiiliyle daima orantılı olmalıdır.
- **Kanuni olmalıdır:** Ceza kanuna dayandırılarak belirlenmelidir.
- **İnsani olmalıdır:** Kişinin özgürlüğünün kısıtlanmasıyla ortaya çıkacak acının haricindeki bütün gayri insani ve zalimane muamelelerin kaldırılması amaçlanmaktadır.
- **Tamir edilebilir olmalıdır:** Cezalarla ilgili hataların tamir edilebilir olması gereklidir. Esas olan adli hataların önlenmesidir ancak adli hataları tamamen önlemek mümkün değildir. Bu nedenle cezalar adli hataların tamir edilmesine imkân verecek nitelikte olmalıdır.

1.3.3. Ceza Türleri

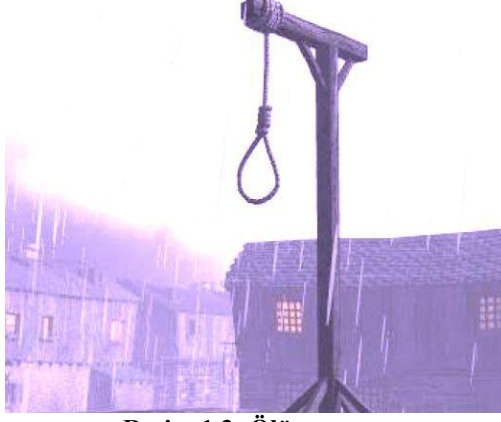
TCK suçları iki kısımda incelemektedir. Bunlardan biri cürümler diğeri ise kabahatlerdir.

İnfaz yönünden cezalar:

- Ölüm
- Uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar
- Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar
- Para cezaları

olarak sınıflandırılmaktadır.

1.3.3.1. Ölüm Cezası

Resim 1.3: Ölüm cezası

Ölüm cezası, hüküm giymiş mahkûmun hayatına son verilmesidir. Bilindiği üzere, suçu sabit bulunan ve idamına karar verilen mahkûmun bu cezasının infazına karar verme yetkisi TBMM'ye aittir. Ölüm cezasının infazına karar verebilen meclis, bu cezasının affına ya da başka bir cezaya ikmaline de karar verebilir.

Ülkemizde ölüm cezası, hükümlünün asılması suretiyle gerçekleştirilir. İnfaz, hükümlünün dinine göre kutsal sayılan günlerde gerçekleştirilemez. Gebeler doğurmadan, akıl hastaları iyileşmeden ölüm cezası infaz edilemez.

1.3.3.2. Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalar

- Uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar

Müebbet ve muvakkat olmak üzere iki kısma ayrılan bu cezalardan, müebbet hapis cezası mahkûm ölünceye kadar devam eder. Muvakkat hapis cezaları ise 1 yıldan fazla olan hapis cezalarıdır.

Resim 1.4: Hapis cezası

➤ Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar

Kısa süreli hapis cezaları, 1(bir) yıl ve 1(bir) yıldan az süreli hapis cezalarıdır. Bu tür hapis cezaları, hayatında ilk kez suç işleyen bir kişinin hapisanede ruhsal problemlerle karşılaşmasını ve mahkûmun profesyonel bir suçlu olarak dışarı çıkmasını engellemek amacıyla paraya çevrilebilir. Paraya çevirme işlemi, hâkimin takdir yetkisine bağlı olarak yapılır. Paraya çevirmenin yanı sıra, her türlü ehliyet ve ruhsatın 1(bir) aydan 1(bir) yıla kadar geri alınması, 1(bir) yılı geçmemek şartıyla bazı faaliyetlerden men edilmesi veya 6(altı) ayı geçmemek üzere bir ıslah kurumuna devam edilmesine yönelik tedbirlere de hükümlenabilir.

1.3.3.3. Para Cezaları

Para cezaları, malvarlığına ilişkin cezalardır. Para cezası, suç karşılığında yasada yazılı sınırlar arasında belirlenecek bir miktar paranın devlet hazinesine ödenmesi demektir.

Para cezalarına, mahkûmun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak hükümlenir. Cezalara ait bu meblağlar, iki yılı aşmamak üzere taksitlere bağlanabilir.

Aleyhinde para cezasına hükümlenen mahkûma, bu para cezasını ödemesi için ödeme emri tebliğ olunur. Mahkûm 1 ay içinde para cezasını ödemezse hapsedilebilir. Para cezası yerine çektirilen hapis cezası 3(üç) yılı geçemez. Ancak, tekerrür veya cezaların içtimal durumunda bu süre 5(beş) yıldır.

1.3.3.4. Kamu Hizmetlerinden Yasaklılık ve Belli Bir Meslek veya Sanatın İcrasının Tatili Cezaları

Kamu hizmetlerinden yasaklanan bir mahkûm, seçme ve seçilme yetkisi ile devlet memurluğuna atanma hakkından mahrum kalır. Bunun yanında rütbe, unvan ve madalyadan mahrumiyet ile velayet ve vesayet hakkından da mahrum bırakılır. Muayyen bir meslek ve sanatın tatili icrası cezasına, üç günden iki seneye kadar hükümlenir.

1.3.4. Cezaların Toplanması

Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir ne eksiltilebilir ne de değiştirilebilir. Dolayısıyla öncelikle kanunda sabit bir ceza öngörülmüşse hâkim, onu tatbik edecektir. Kanunda öngörülen ceza bir alt ve bir üst sınırdan oluşuyorsa hâkim takdir yetkisini kullanarak ceza miktarını belirleyecektir.

Ancak, takdir yetkisini keyfilik olarak yorumlamamak gerekir. Ceza belirlenirken suçun işleniş şekli, kullanılan araç, suçun konusu, yeri ve zamanı, kastın veya taksirin yoğunluğu gibi daha birçok neden dikkate alınacak ve hâkim bu incelemeler neticesinde takdir yetkisini kullanacaktır. Cezanın verilmesi aşamasında gerekçe gösterilmek zorundadır.

Konusu suç teşkil eden bir fiil cezalandırılırken ağırlatıcı ve hafifletici sebeplerin varlığı söz konusu olabilir. Bu gibi durumlarda, öncelikle ağırlatıcı sebepler ceza miktarına ilave edilecek, daha sonra varsa hafifletici sebepler, ağırlatıcı sebeplerle artmış olan ceza miktarından düşülecektir.

1.3.5. Ceza Mahkûmiyetinin Sonuçları

Her hukuki muamelede olduğu gibi, ceza mahkûmiyetinde de bazı hukuki sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu sonuçların cezaların cinsine göre değiştiği gözlemlenmektedir.

Ceza mahkûmiyetinin sonuçları şöyledir:

➤ **Kamu hizmetinden yasaklılık**

Beş yıldan fazla ağır hapse mahkûmiyet ömür boyu; üç yıldan beş yıla kadar ağır hapse mahkûmiyet hükümlenilen ceza süresi kadar kamu hizmetlerinden yasaklanmayı gerektirir.

➤ **Belli bir meslek ya da sanatın icrasının tatili**

Belli bir meslek ve sanatın tatili icrası cezasına, üç günden iki seneye kadar hükümlenabilir.

➤ **Kanuni mahcuriyet (yasal kısıtlılık)**

Mahkûmun medeni hakları kullanma yeteneğinin sınırlandırılmasını ifade eder. Beş yıldan fazla ağır hapis cezasına mahkûm olanlar bakımından kanuni sonuç olarak mecburi kısıtlama öngörülmektedir. Bunun için tek bir suçtan dolayı verilen ağır hapis cezasının beş yılı geçmesi gerekmektedir. Ceza süresi boyunca devam eder ve onunla birlikte sona erer.

➤ **Babalık ve kocalık haklarından mahrumiyet**

Beş yıldan fazla ağır hapse mahkûm olan kişinin babalık hakkından ve kocalık sıfatının sağladığı haklardan mahrumiyetine mahkeme tarafından karar verilebilmektedir.

➤ **Zoralım (müsadere)**

Suç işleyen bir kimsenin kendisine ait ya da elinde bulundurduğu malların tamamının ya da bir kısmının mülkiyetinin kamuya geçirilmesi anlamını taşımaktadır. Mahkûmiyet hâlinde cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan ya da fiille ilgisi bulunmayan kişilere ait olmamak şartıyla, mahkemece müsadere edilir. Ayrıca kullanılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat sayılan eşya, bir ceza mahkûmiyeti olmasa ve faile ait bulunmasa bile müsadere edilir.

1.3.6. Cezaların Ferdileştirilmesi

Hâkim yargılama sonucunda sanığın üzerine atılı suçu işlediğini, suçun unsurları ile oluştuğunu, ceza sorumluluğunu veya kusurluluğu kaldıran bir sebebin olmadığını tespit ettiği takdirde sanığa bir ceza tayin edecektir.

Buna göre hâkim somut olayda;

- Suçun işleniş biçimini,
- Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- Suçun konusunun önem ve değerini,
- Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- Failin güttüğü amacı göz önünde bulundurarak işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

Temel ceza belirlendikten sonra önce artırma sonra indirim yapılacaktır. Ancak cezada artırım veya indirim yaparken bunlar içindeki sırayı artırım ve indirim sebeplerinin kanunda belirlenen sırası belirleyecektir.

Öncelikle suçun niteliğine ilişkin artırım ve indirim sebepleri uygulanır. Bu sebepler uygulandıktan sonra teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, tahrik, yaş, akıl hastalığı, şahsi indirim sebepleri (örneğin, etkin pişmanlık, akrabalık sebebiyle yapılacak indirimler) ve takdiri indirim sebepleri bu sıra gözetilerek uygulanır.

Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller sebebiyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir. Adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, bir gün için kanunca belirlenen bir bedel olmak üzere, bu cezadan indirim yapılır.

1.3.6.1. Tekerrür

Bir suçtan dolayı mahkûm olup cezasını çeken ya da özel af nedeniyle cezası ortadan kalkan bir kişinin, belli bir sürede aynı suçtan dolayı tekrar mahkûm olması hâline tekerrür adı verilir. Tekerrürde, mahkûma verilecek cezada artırım yapılır.

TCK'de düzenlenmiş olan tekerrür hâlleri, genel ve özel olmak üzere iki kısımda incelenmektedir.

Genel tekerrürden bahsedebilmek için;

- Failin daha önce mahkûm olduğu bir suçun cezasını çekmiş olması ya da özel af vb. nedeniyle cezasının ortadan kalmış olması,
- Failin yeni bir suç işlemiş olması,
- Failin bu yeni suçu, 5 yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezalarda 10 yıl içinde, diğer hâllerde ise 5 yıl içinde işlemiş olması gerekir.
- Özel tekerrür, basit ve mevsuf özel tekerrür olmak üzere kendi içinde iki kısımda ele alınabilir.
- Basit özel tekerrürden bahsedebilmemiz için genel tekerrürün tüm şartlarını taşıması ve yeni işlenen suçun, önceden işlenen suçun cinsinden olması gerekir.
- Mevsuf özel tekerrürden bahsedebilmemiz için ise failin daha önce iki veya daha fazla aynı cins suçtan kesin olarak hüküm giymiş olması ve bu suçların infaz olunması,
- İnfaz edilen cezaların en az 3 ay hapis cezası olması gerekir.

1.3.6.2. Adli Kınama

Adli tevbih (kınama), failin hâkim tarafından azarlanmasıdır. Mahkemede alenen yapılan bu işlemle, hâkim faile işlediği suçun kötülüğünü anlatır. Kanundaki şartların gerçekleşmesi hâlinde, herhangi bir cezaya çarptırılmadan yalnızca tevbih (kınama) usulünden faydalanılarak cezanın infazına engel olunabilir. Ancak bunun için;

- Suçun, 1 ay hapis ya da belli bir para cezasını geçmeyen bir cezayı gerektirmesi gerekir.
- Takdiri hafifletici sebeplerin bulunması gerekir.
- Mahkûmun evvelce bir cürümden ya da 1 aydan fazla hafif hapsi gerektiren bir kabahatten dolayı mahkûm olmamış olması gerekir.
- Mahkûm çağrıldığında mahkemeye gitmelidir.

1.3.6.3. Erteleme (Tecil)

Tecil, ilk defa mahkûm olmuş veya geçmişte para cezasından başka bir cezaya mahkûm olmamış bir mahkûmun mahkûmiyetinin suçun niteliğine göre değişen bir süre içinde yeniden suç işlememesi hâlinde, o suçun meydana gelmemiş sayılması ve böylelikle hükmün infazının şartlı olarak ertelenmesidir. Ceza erteleme şartlarını şu şekilde sıralandırabiliriz:

- Bir ceza mahkûmiyeti olmalıdır. Failin para cezasına mahkûm edildiği hâllerde, herhangi bir sınır söz konusu değildir. Şayet hükümlenen ceza bir hapis cezası ise;
 - Mahkûm 11-15 yaşında ise 3 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar,
 - Mahkûm 15-18 yaşında ise 2 yıla kadar ağır hapis ve 3 yıla kadar hafif hapis ve hapis cezaları,
 - Mahkûm 18-65 yaşında ise 1 yıla kadar ağır hapis, 2 yıla kadar hafif hapis ve hapis cezaları,
 - Mahkûm 65 yaşından büyük ise 2 yıla kadar ağır hapis, 3 yıla kadar hafif hapis veya hapis cezaları tecil edilebilir.
- Mahkûmun daha önceden, adliye mahkemelerince verilen bir kararla, para cezasından başka bir cezaya mahkûm edilmemiş olması gereklidir.
- Mahkûmun ilerdeki bir tarihte suç işlemeyeceği düşüncesine, mahkeme tarafından kanaat getirilmelidir.

Bu şartlar dâhilinde tecil kararının verilmesi mümkündür. Mahkeme, failin istemine gerek olmaksızın cezanın teciline karar verebilir. Tecil kararı, kabahatlerde tecil tarihinden itibaren 1 yıl, cürümlerde ise 5 yıl içinde işlenecek olan bir suç sebebiyle düşer.

UYGULAMA FAALİYETİ

Türk Ceza Kanunu'na göre suç sayılan bir fiilden dolayı verilecek cezayı aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek değerlendiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ceza kanunlarının uygulama alanlarını değerlendiriniz.	➤ Zaman, yer ve kişi yönünden inceleyiniz.
➤ Cezanın türünü belirleyiniz.	➤ İnfaz yönünden ele alınız.
➤ Cezaların toplanabilirliğini değerlendiriniz.	➤ Hâkimin takdir yetkisini nasıl kullandığını değerlendiriniz. Ağırлатıcı ve hafifletici sebeplerin varlığını unutmayınız.
➤ Ceza mahkûmiyetinin sonuçlarını değerlendiriniz.	➤ Örneğin kamu hizmetinden yasaklılık gibi düşününüz.
➤ Cezaların ferdileştirilmesini değerlendiriniz.	➤ Tekerrürün, adli kınamanın ve erteleme şartlarını araştırınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Ceza kanunlarının uygulama alanlarını değerlendirdiniz mi?		
2. Cezanın türünü belirlediniz mi?		
3. Cezaların toplanabilirliğini değerlendirdiniz mi?		
4. Ceza mahkûmiyetinin sonuçlarını değerlendirdiniz mi?		
5. Cezaların ferdileştirilmesini değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme” ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Ceza hukuku ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Ceza müeyyidesinin uygulanmasını gerektiren hukuki ihlallerin nelerden ibaret olduğunu gösteren hukuk dalıdır.
B) Yalnızca cezalar için geçerli temel ilkeleri inceler.
C) Toplum düzenini sağlayan kuralların yalnızca bir kısmıdır.
D) Cezalandırıcı ve koruyucu fonksiyonları vardır.
E) Genel hükümler ve özel hükümler olmak üzere iki bölüme ayrılır.
2. Aşağıda verilen şartlar ceza hukukunun hangi ilkesinin gerekleridir?
Kusursuz bir fiilden dolayı kimse cezalandırılmaz.
Ceza failin kusurunun derecesini aşamaz.
Ceza failin hak ettiği kadar az olamaz.
A) Hukuk devleti ilkesi
B) Kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesi
C) Kanunilik ilkesi
D) Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi
E) İnsan haysiyetinin korunması ilkesi
3. Aşağıdakilerden hangisi kanunilik ilkesinin şartlarından birisi değildir?
A) Kıyas yasağı
B) Örf âdete dayanılarak suç oluşturma ve ceza verme yasağı
C) Aleyhe kanunun geçmişe yürütülmesi gerekliliği
D) Belirlilik
E) İdarenin düzenleyici işlemlerle suç oluşturma ve hürriyet bağlayıcı ceza vermesi yasağı
4. Ceza hukukunun kaynakları aşağıdakilerden hangisi veya hangileridir?
I. Anayasa
II. Türk Ceza Kanunu
III. Uluslararası sözleşmeler
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) I, II ve III
5. Suç işleyen kimsenin sıfatına bakılmaksızın yargılanması ve cezalandırılması Ceza Hukuku'nun temel ilkelerindedir. Ancak yaptıkları görevin niteliği göz önüne alınan bazı kişiler açısından istisnalar söz konusudur. Aşağıdakilerden hangisi bu istisnalardandır?
A) Cumhurbaşkanı'nun istisnaları
B) Yasama dokunulmazlığı olanlara ait istisnalar

- C) Diplomatik dokunulmazlığı olanlara ait istisnalar
- D) Uluslararası sözleşmelerle belirlenen görevli kişilere ait istisnalar
- E) Hepsi

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

6., ancak kanunla konulabilen kişiyi birtakım haklardan mahrum eden ve tüm topluma ibret verici olan bir müeyyidedir.
7. Ceza kanunlarının uygulanması,, ve yönünden olmak üzere üç şekilde olur.
8., suç karşılığında yasada yazılı sınırlar arasında belirlenecek bir miktar paranın devlet hazinesine ödenmesi demektir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Türk Ceza Kanunu'na uygun olarak suç kavramını yorumlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Edinebildiğiniz gazete dergi vb. yazılı haber kaynaklarında sizce suç sayılabilecek haberleri çıkararak bunları kendi fikrinize göre (içerik olarak) gruplandırmaya çalışınız.
- Bu çalışmayı daha sonra modül işlenirken yeri geldikçe ceza hukukunun suçları ele alış biçimi ile kendi öngörünüzü kıyaslamakta kullanınız.

2. SUÇ KAVRAMI

Her suç bir haksızlık oluşturur. Ancak, her haksızlık suç değildir. Her suçta mutlaka sosyal bir zarar vardır. Sosyal zarar, fiilin suç olarak görülmesinin sebebidir.

Resim 2.1: Suç

2.1. Suç Kavramı

Kanunda yazılı olan suç tanımına uyan (kanunilik), suç işleme kabiliyeti bulunan bir kimse tarafından işlenen (kusurluluk), hukuka aykırı nitelik taşıyan (hukuka aykırılık unsuru), insan davranışına (maddi unsur) suç adı verilir. Bu özellikleri taşımayan bir eylem suç olarak tanımlanamaz. Bu unsurlardan farklı olarak suç işleyen failin yargılanabilmesi için bir takım gerekliliklere ihtiyaç vardır. Bunlar:

➤ **Ön şartlar**

Bir davranışın suç olabilmesi için o davranışta bulunması gereken ilk husus ön şarttır. Örneğin, zimmet suçunun söz konusu olabilmesi için failin mutlaka kamu görevlisi olması gerekmektedir.

➤ **Cezalandırılabilme koşulları**

Bu şartlar da ön şartlar gibi suçun unsurlarından önce bulunması gereken hususlardır. Örneğin, yabancı ülkede Türk vatandaşına karşı suç işleyen bir yabancı failin yargılanması için Türkiye’de bulunması gibidir. Bu yabancının eylemi suç olsa dahi Türkiye’de değilse yargılama yapılamaz.

➤ **Kişisel cezasızlık nedeni**

Bu nedenler kişinin cezalandırılmasına engeldir. Örneğin, milletvekillerinin söz, oy ve düşünce açıklamaları suç olsa dahi kişisel bir cezasızlık nedeni olduğu için cezalandırılmaz. Eylem suçtur fakat kişisel özel bir nedenden dolayı milletvekili cezalandırılmamaktadır. Ancak milletvekili ile birlikte normal bir vatandaş bu suça iştirak etmiş (milletvekili ile birlikte bir normal vatandaş meclis çalışması sırasında bir başkasına hakaret etmiş) ise bu vatandaş cezalandırılır. Çünkü dokunulmazlık sadece milletvekiline sağlanan kişisel bir cezasızlık nedenidir.

2.1.1. Suç

Sorumlu bir kimse tarafından, olumlu veya olumsuz bir hareketle meydana getirilen, ceza tehdidini taşıyan bir kanunda yazılmış tarife uygun ve hukuka aykırı olan bir fiildir. Başka bir deyişle suç, kanunda yer alan hareketlerin kusur yeteneği olan bir insan tarafından hukuka aykırı bir şekilde bilerek ve isteyerek veya en azından bilerek gerçekleştirilmesidir.

Suçlar, unsurlarının bulunma derecesine, onu işleyenlerin sayısına, birlikte işlenmelerine, işlenme müddetlerine göre değişik şekillerde adlandırılmıştır. Bunlar:

➤ **Tam suç-teşebbüs hâlinde kalan suç**

Tam suçta fail, fiili işlemeye yönelik bütün hareketleri tamamlamış ve istediği sonucu elde etmiştir. Teşebbüs hâlinde kalan suçta ise fail fiili işlemek için harekete geçmiş olup istediği sonucu elde edememiştir. İcra hareketinin bitirilememiş olması hâlinde nakıs teşebbüs; icra hareketi bitirilip de istenen sonucun meydana gelmemesi hâlinde tam teşebbüs durumunda kalan bir suç işlenmiş olur.

➤ **Ani suç mütemadi suç**

Ani suç işlemesiyle birlikte sonuçlanmış olur. Bir adamı silahla yaralamak vb. Mütemadi suçta ise bir anda bitmeyip devamlılık vardır. Bir şahsı kanunsuz tutuklamak vb.

➤ **İcrai suç- ihmali suç**

İcrai suçta fail kanunen yapılmaması gereken bir harekette bulunur. Öldürme, yaralama, yağma vb. İhmali suçta ise kanunen yapılması gereken hareketi yerine getirmez. Kazanın olmaması için gerekli tedbirleri almamak vb.

➤ **Basit suç- itiyadi suç**

Suç bir defa işlenir. İtiyadi suçsa failde alışkanlık meydana getirir. Genellikle müessir(etkili) fiil ve hareket gibi suçlar basit suç, hırsızlık ve kaçakçılık gibi suçlar itiyadi suçlardır.

➤ **Tesadüfi suç- kasti suç**

Failin önceden işlemek niyeti olmadığı hâlde, karşılaştığı ani durumun tesiriyle işlediği suç tesadüfi suçtur. Uğradığı bir hakarete öfkelenip hakaret edeni yaralamak vb. Kasti suçta ise fail suçu işlemeye daha önce karar vermiş ve işleyeceği suçu planlamıştır. Bilerek (kasten) adam öldürmek vb.

➤ **Meşhut suç- meşhut olmayan suç**

Failin suçu işledikten hemen sonra veya işlerken yakalanmasıdır. Hırsızın olayı işlerken veya çalıp giderken bekçi tarafından yakalanması vb. Meşhut olmayan suçta ise suçlu ancak suç olayından sonra yapılan bir araştırma, soruşturma veya takip sonucu ortaya çıkarılabilmektedir.

2.1.1.1. Cürüm ve Kabahat

Suçları çeşitli açılardan değişik tasniflere tabi tutmak mümkündür. Ancak bütün bu ayırımların başında suçları ağırlıklarına göre ayırmak mecburiyeti vardır. Bütün ülkelerde ceza kanunları böyle bir ayırma gitmiştir. Cürüm meydana gelmesi için failin kastı aranırken kabahat için ihmal ve dikkatsizlik de yeterli sayılmıştır.

Cürümler, toplum düzenini ağır biçimde sarsan suçlardır ve bu nedenle bunlara verilecek cezalar da ölüm, ağır hapis, hapis ve ağır para cezası gibi ağır cezalardır. Kabahatler ise toplum düzenini sarsma bakımından daha hafif olan suçlardır. Dolayısıyla bu suçların cezaları da hafif hapis, hafif para cezası, belli bir meslek veya sanatın icrasının geçici olarak durdurulması gibi cürümler için öngörülen cezalardan daha hafiftir.

2.1.2. Suçun Unsurları

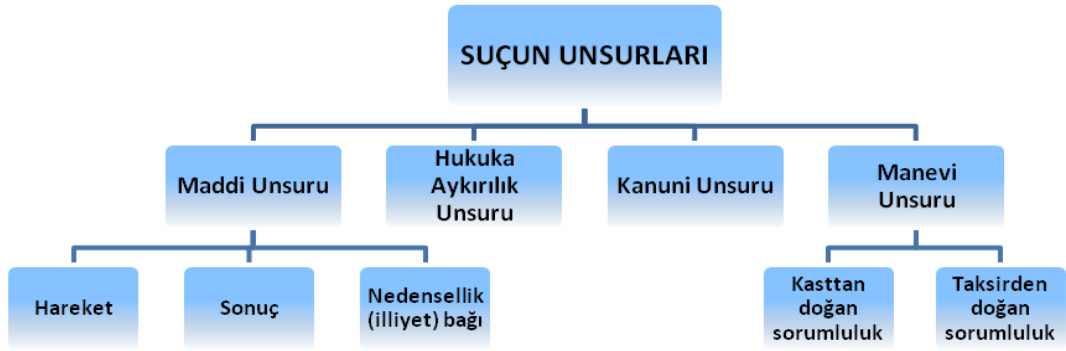
Suçun unsurları demek, bir fiilin suç sayılabilmesi için bulunması gerekli olan unsurlar demektir. O hâlde, bu unsurlar bir arada bulunmadıkça bir fiili suç olarak nitelendirmek mümkün değildir. Suçun unsurlarını hukuka aykırılık, kanuni unsurlar, maddi unsur ve manevi unsur olmak üzere dört noktada toplayabiliriz.

Bir suçun varlığından söz etmek için bir fiilin bulunması, bu fiil ile hukuk düzeninin ihlal olunması veya ihlal tehlikesini yaratması gerekir. Bu suçun **maddi unsurudur**.

Kanuni tarife uygun ve hukuka aykırı olan bir fiilin suç sayılabilmesi için "iradi" yani faile isnadı kabil olacak şekilde kusurlu olarak işlenmiş olması şarttır, bu suçun **manevi unsurudur**.

Ancak yapılan her fiil suç teşkil etmez. Fiilin suç olabilmesi için hukuka aykırı olması gerekir. Bu suçun **hukuka aykırılık unsurudur**.

Bir fiilin suç teşkil edebilmesi için dış âlemde işlenen fiilin kanunundaki tarife yeni model ya da tipe uygun olması, bir başka deyişle o fiilin, suç olduğu kanunlar tarafından önceden belirlenmesi gerekir. Bu ise suçun **kanuni unsurudur**.

Şema 2.1: Suçun unsurları

2.1.2.1. Suçun Maddi Unsuru

Bir insandan kaynaklanan yapmak ya da yapmamak şeklinde ortaya çıkan, dış âlemde etkiler doğuran, kişinin iradesine bağlı (iradi) ve nedensellik bağına sahip somut bir durumdur. Ceza kanunu düşüncelere değil hareketleri cezalandırmaktadır. Suç şu aşamalardan oluşmaktadır: Hareket, nedensellik bağı (illiyet) ve netice (sonuç)dir.

➤ Hareket kavramı

Hareket, icrai ve ihmali olmak üzere iki şekilde ortaya çıkar. Yapma biçimindeki hareketlere icrai hareketler denirken yapmama biçimindeki hareketlere de ihmali hareketler denir. İcrai hareket bir bütün olarak insan vücudunun oynaması, yer değiştirmesi gibi dışarıdan gözlenebilecek hareket türüdür. Örneğin, bir kimsenin diğerine yumruk atması, doktorun sağlam organı kesmesi, hemşirenin iğne yapmaması, şoförün araç kullanmaması vb. İhmali hareket ise yapılması gereken şeyin yapılmamasıdır.

Hukuk düzeni tarafından yapılması gereken hareketin yapılmaması hâlinde ceza sorumluluğu doğmaktadır. Örneğin, bir itfaiyecinin yangını söndürmemesi, doktorun kanamalı bir hastaya müdahale etmemesi, hemşirenin hastaya ilacını vermemesi, cankurtaranın boğulmak üzere olan kişiyi kurtarmaması gibi durumlarda yapılması gereken eylem yapılmamaktadır, ihmal edilmektedir.

Hukuki açıdan yapma biçiminde işlenebilen yani mutlaka icrai eylemlerle işlenebilen suçlara icrai suçlar denir. İcrai suçlar yapılmaması gereken hareketlerin yapılması şeklinde ortaya çıkar. Bir kimseye ateş edilmesi, bir kişiye yumruk atılması, zehir verilmesi gibi hareketler yapılmaması gereken hareketlerdir. Çünkü insan öldürmek ve bedenine acı vermek hukuk tarafından yasaklanmıştır.

Hukuki açıdan yapmama şeklindeki hareketlerle işlenen suçlara da ihmali suçlar adı verilmektedir. Kanun koyucu hekimlere hastalara müdahale etme görevi yüklemişken bir hekimin hastaya müdahale etmemesinde icrai bir eylemi yoktur. Ancak kanunun öngördüğü hareketi yapması gerekirken (müdahale) yapmamıştır. Örneğin, hemşirenin hastanın ilacını vermemesi vb.

➤ **Netice (sonuç) kavramı**

Hareketin ortaya çıkması ile meydana gelen sonuca netice denir. Örneğin, kasten öldürme fiilinde, kişinin bedenine bıçak saplamak hareket, bu hareket sonucu mağdurun ölmesi ise neticedir.

Ceza Kanunu'nda kural olarak her netice bağımsız bir suç oluşturur. Örneğin, F hasmı K'ya ateş etse fakat hedefe isabet ettiremeyip K'yı yaralasa ve aynı zamanda yoldan geçmekte olan A'yı da vurup öldürse bu durumda iki netice vardır. İki netice ile birlikte iki suç söz konusudur. K'ya karşı öldürmeye teşebbüs, A'ya karşı da kasten olası kastla ya da taksirle öldürme suçları söz konusudur.

Ceza kanununda tanımlanan hareket ile netice aynı anda gerçekleşmiş ise **ani suçtan** (neticesi harekete bitişik suç) söz edilir. Örneğin, hakaret suçu ani suçtur. Hakaret ve netice bitişiktir. Hakaret içeren söz ağızdan çıktığı andan netice meydana gelir.

Neticenin belirli bir süre devam ettiği suça **mütemadi suç** adı verilir. Bu suç tipinde hukuksal ihlal hemen sona ermeyip belirli bir süre devam etmektedir. Örneğin, kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunda kişi hürriyeti engellendiği anda suç oluşmamakta bu suçun oluşması için kişinin bir yere gitmekten belirli bir süre (az ya da çok) yoksun kılınması ya da bir yerde zorla bırakılması söz konusudur. Mütemadi suç kesinti başladığı anda işlenmiş sayılır ve kesintinin gerçekleştiği yerde işlenmiş sayılır. Ani suçlar ise hareketin yapıldığı yerde işlenmiş sayılır. Örneğin, kara trene binen A şahsı, tren Erzurum da iken B şahsı tarafından bir kompartımana kilitlenir. B, A'yı kilitledikten sonra trenden inmiştir. Tren Ankara Garına geldiğinde A kompartımandan çıkarılır ve kurtarılır. Bu olayda mütemadi suç vardır (kesintisiz suç). Bu tür suçlar kesintinin gerçekleştiği yerde işlenmiş sayılacağı için devam eden netice Ankara'da kesintiye uğramıştır. Suç Ankara'da işlenmiş sayılır.

Kesintisiz suçlarda suç özgürlük kısıtlanınca tamamlanmakta ve bu aşamadan sonra netice hâla devam ettiği için suç tamamlandıktan sonra suça iştirak söz konusu olabilir. Ancak ani suçlarda suç tamamlandıktan sonra iştirak mümkün değildir. Örneğin, yaralamak suçu ani suçtur. A elindeki sopa ile B yi yaraladıktan sonra netice gerçekleşmiş ve bitmiştir. B yaralandıktan sonra C'nin yaralamak suçuna iştiraki mümkün değildir. Ancak A, B'yi zorla bir mahzene kapattıktan sonra netice devam etmektedir. Suç oluşmuştur fakat netice

sona ermemiştir. C kapıda beklemek ve B'yi gözetlemek ve bir süre sonra kapıyı açmak suretiyle suça iştirak edebilir.

➤ **Nedensellik (illiyet) bağı kavramı**

Bir fiilin suç teşkil edebilmesi için hareket ile sonuç arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Yani sonuç hareketten dolayı ortaya çıkmalıdır. Nedensellik bağı hareket ile netice arasındaki neden sonuç ilişkisidir.

Netice hareketten dolayı meydana gelmiş ise fail sorumludur. Uygun illiyet bağı var ise fail sebep olduğu neticeden dolayı sorumludur. Olaya bir bütün olarak bakıldığında netice hareketin sonucu olarak görülüyor ise fail bu neticeden sorumludur.

Örneğin, fail F aralarında arazi anlaşmazlığı bulunan arkadaşı R'yi yaralamıştır. R, hastaneye kaldırılırken ambulansının kaza yapması sebebiyle ölmüştür. Bu durumda ölüm ile F'nin hareketi arasında neden sonuç ilişkisi kesilmiştir. İlliyet bağı kesilmiş olduğu için F ölümden dolayı sorumlu değildir. F'nin hareketi sadece yaralama neticesini doğurmuştur ve sadece yaralamaktan dolayı sorumludur.

Örneğin, fail Veli eşi ile tartışmış ve eşi bir gün sonra bu tartışmadan dolayı depresyona girerek fare zehri ile intihar etmiştir. Velinin eylemi ile ölüm neticesi arasında neden sonuç ilişkisi olmadığı için fail Veli'nin hareketi ölüm neticesini doğurmamıştır. Veli ölüm neticesinden sorumlu değildir (İntihara zorlamamış ve intihara teşvik etmemiş ise).

Örneğin, fail Serdar sınıf arkadaşı İzzet ile tartışmış ve onu bıçaklamıştır. Birer ay ara ile 5 ameliyat geçiren İzzet bir türlü iyileşememiş ve bıçaklanmanın sebep olduğu yaralanmalar nedeniyle ölmüştür. Bu durumda illiyet bağı kesilmediğinden ölüm, bıçaklama hareketinin sonucudur. Bu sebeple Serdar öldürme suçundan dolayı sorumludur. Aynı olayda İzzet ameliyatta hekim hatası yüzünden ölmüş olsa idi illiyet bağı kesilmiş olur idi ve Serdar ölümden dolayı sorumlu olmazdı.

2.1.2.2. Suçun Manevi Unsuru

Bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi için eylemin suç işleme kabiliyeti bulunan yani kusur yeteneği olan bir kimse tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Eğer netice bakımından bakıldığında failin kusur yeteneği yok ise ya da fail kusursuz ise kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği faile ceza verilmeyecektir.

Suç işleme kabiliyeti (kusur yeteneği) olmayan bir kimse suç işlemiş ise cezalandırılmaz. Örneğin, 12 yaşından küçük çocuk ve tam akıl hastalarının kusur yeteneği yoktur. Ancak bunların eylemi suç niteliğini korumaktadır. Sadece kişisel bir cezasızlık nedeni ile ceza verilmemektedir.

Kusurluluk iki şekilde ortaya çıkar: Kast ve taksir. Ceza kanununda asıl olan kasttır. Kastten işlenen suçların cezalandırılması kuraldır.

➤ **Kasttan doğan sorumluluk**

Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast bir suçun kanuni tanımında yer alan unsurların bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesidir. Kanunda iki tür kast düzenlenmiştir.

• **Doğrudan kast**

Bir eylemin bilerek ve sonucunun istenerek yapılmasına doğrudan kast adı verilir. Kanun koyucu eğer bir suç hükmünde “bilerek” ifadesine yer vermiş ise bu suçlar ancak doğrudan kast ile işlenebilir. Örneğin, A öldürmek maksadı ile B ye ateş etmiş ve B'nin ölümüne neden olmuş ise bu durumda hareketi bilerek yapmıştır. Hareketin sonucunu da bilmekte ve istemektedir. A'nın kusurluluğu doğrudan kasttır.

• **Olası kast**

Kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işleme hâlinde olası kast vardır. Olası kast failin netice bakımından “olursa olsun” dediği ve neticeyi kabullendiği kasttır. Fail neticeyi görece ve neticeyi kabullenerek eyleme devam edecektir. Örneğin, kırmızı ışığın yandığını ve yayaların geçtiğini gördüğü hâlde “Çarparsam çarpayım.” diyerek hareket eden bir kimse olası kast ile hareket etmiştir. Örneğin, hasmına ateş ederken onun yanındaki arkadaşını da gördüğü ve ona da isabet edeceğini öngördüğü hâlde “değerse değsin” diyerek silahını ateşleyen kimsenin kastı olası kasttır.

➤ **Taksirden doğan sorumluluk**

Türk ceza kanununda iki türlü taksir düzenlenmiştir. Bunlar, taksir (bilinçsiz taksir) ve bilinçli taksirdir.

• **Taksir (bilinçsiz taksir)**

Kastın iki unsuru bulunmaktadır: Bilmek ve istemektir. Bir kimse bilerek ve isteyerek bir hareketi gerçekleştirirse ve ölüm meydana gelir ise kasten hareket etmiştir. Kast ve taksiri ayıran kısım ise neticenin istenip istenmediğidir. Taksirli suçta hareket bilerek ve isteyerek yapılır, netice bilinir fakat hiçbir zaman istenmez.

Taksir de hareketin neticesi öngörülür ve önceden bilinir ancak hiçbir zaman neticesi istenmez. Örneğin, bir doktorun hastaya yanlış müdahale yaparak hastanın ölümüne sebebiyet verdiği durumda hastaya yaptığı müdahaleyi (hareket) bilerek ve isteyerek yapar. Doktor yanlış müdahale yaptığı zaman hastanın öleceğini bilir ancak hiçbir zaman hastanın ölmesini istemez. Örneğin, ormanda ava çıkan A çalılıkların arkasından çitirtti gelmesi üzerine keklik var zannedip tüfeğini ateşlemiş ancak keklik olduğunu düşündüğü çalılığın arkasında duran M'nin ölümüne neden olmuştur. Bu durumda taksirle (bilinçsiz taksir) öldürme söz konusudur. Bu açıklamalardan hareketle bilmeden veya istenmeden yapılan bir hareket nedeniyle istenmemesine rağmen netice meydana gelmiş ise taksirli suç vardır.

- **Bilinçli taksir**

Failin hareketi bilerek yapıyor, neticeyi öngörüyor fakat eyleme devam ediyor ancak hiç bir zaman istemiyor. Fail neticeyi öngörüyor fakat nasıl olsa olmaz düşüncesiyle hareket ediyor. Neticenin gerçekleşmesi gibi bir isteği yoktur. Örneğin, kırmızı ışığa yaklaştığı anda hızını azaltmayan ve yayaları görmesine rağmen “Nasılsa kurtarırım, çarpmam.” diyerek yavaşlamayan (Neticeyi öngörüyor ve eyleme devam ediyor.) ve bir insanın ölümüne neden olan kimse veya kalabalık bir caddede hızla araç kullanmasına rağmen sürüş kabiliyetine ve aracın frenine güvenen bir kimsenin yaptığı kazada ölüme sebebiyet vermesi hâlinde bilinçli taksir vardır.

Bilinçli taksirin taksirden farkı, taksirde netice sadece biliniyor ancak bilinçli taksirde neticenin bilinmesine ek olarak meydana gelebileceği de öngörülüyor ve harekete devam ediliyor. Gece uykusu geldiği hâlde araç kullanmaya devam eden kimse uyuyacağını ve kaza yapacağını bilir ancak harekete devam eder. Bu kimse taksirlidir. Ancak aynı kimse aşırı alkollü ve çok hızlı ise bu durumda bilinçli taksir söz konusu olur. Çünkü artık neticeyi öngörmektedir fakat eyleme devam eder.

Bilinçli taksir tespit edilmelidir. Çünkü bilinçli taksir hâlinde ceza 1/3'ten yarısına kadar artırılır. Bilinçli taksir cezayı ağırlaştırıcı genel bir nedendir. Bu sebeple somut olayın özelliği, eylemin niteliği, mağdurun durumu, olay yerinin özelliği, sanığın ifadeleri, sanığın mesleki niteliği, tanık ifadeleri gibi unsurlar dikkate alınarak belirlenir.

2.1.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Ceza kanununda tanımlanan bir suçun gerçekleştirilmesiyle birlikte, hukuka aykırılık unsuru da gerçekleşmiş sayılır. Çünkü bir fiilin suç teşkil edebilmesi için o fiilin hukuka aykırı bir fiil olması şarttır.

Bazı fiiller, hukuka aykırı olmaları ve ceza kanununda tanımlanmalarına rağmen cezalandırılmayabilirler. Bu tür durumlara, hukuka uygunluk hâlleri adı verilir. Hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğu durumlarda, söz konusu fiilden kaynaklanan hukuka aykırılık ortadan kalkmış sayılır. Zira bu durumlar ceza kanununda sıralanmıştır.

➤ Hukuka uygunluk nedenleri

Hukuk düzeni, kimi zaman, yasaklanan bir davranışın, belli bazı koşullar oluştuğunda, yapılmasına izin verilmektedir. Bu durumlarda, fiilin hukuka uygun sayılmasının, dolayısıyla bir suça neden olmamasının nedeni, genelde ya hukuki menfaatin yokluğu ya hukuki menfaatin üstünlüğü ya da hukuki menfaatin eşitliği esasına dayandırılmaktadır. Mağdurun rızası söz konusu olduğunda, rızanın geçerli olması kaydıyla ortada hukuken korunacak bir değer veya menfaat bulunmamaktadır. Esasen suç sayılan bir fiil, hukuka uygunluk hâllerinde işlendiğinde, ortada toplum bakımından cezalandırılması gereken bir zarar bulunmadığından artık suç da sayılmamaktadır.

Hukuka uygunluk nedenleri, var olduklarında, failin onu bilip bilmemesinden tamamen bağımsız olarak fiili suç olmaktan çıkaran nedenlerdir. Bu nedenler olduğunda, fiil ta başından itibaren suç olmaz.

Cezalandırılabilme şartı, suç ortaya çıktıktan, oluştuktan sonra söz konusu olan, sadece belli koşullarda devletin ceza verme hakkından vazgeçmesini ifade eden nedenlerdir.

Türk Ceza Kanunu uyarınca, aşağıdaki durumların varlığı hukuka uygunluk nedenleridir:

- Meşru müdafaa
- Kanun hükmünün yerine getirilmesi
- Hakkın kullanılması
- Mağdurun rızası

2.2. Suçun Özel Belirliş Biçimleri

Suçun oluşma aşamasında bir takım özel durumlar vardır. Başka bir deyişle suçun özel belirliş biçimleri vardır. Bu bahiste bu özel belirliş biçimlerini yani, “suça teşebbüs” ve “suça iştiraki” ele alacağız.

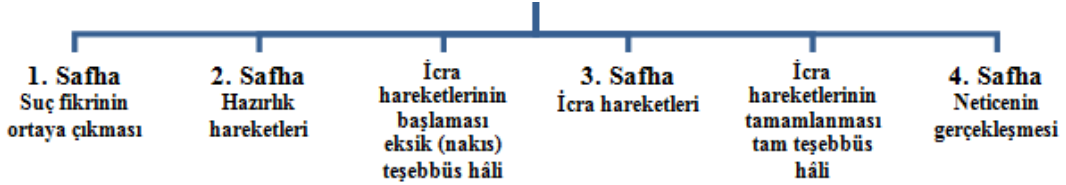
Hareketin suç tipindeki neticeyi meydana getirmediği durumlarda, suçun tamamlanmamış hâli ile ilgili kanuni düzenleme yapılmamışsa faili cezalandırmak mümkün olmayacaktır. Bu sebeple teşebbüs ile ilgili hükümlere gerek duyulmuştur.

Suç tipinin ihlaline katkısı olup oluşmasında nedensellik bağı kurulabilmesine rağmen, bu hareketi yapan veya yapanlar suç tipindeki icra hareketini gerçekleştiren kişi olmayabilir. Bu durumlarda failin cezalandırılması için suça iştirak kurallarına ihtiyaç vardır.

Suç teşkil eden fiil birden fazla suç tipini ihlal edebilir veya aynı suç tipi içinde tehlike birden fazla korunabileceği gibi, kişi aynı suç işleme kararı ile birden fazla suç işleyebilir. Bu durumlarda failin nasıl cezalandırılacağını belirlemek için içtima kuralları belirlenmiştir.

2.2.1. Suça Teşebbüs

Failin suç yoluna girmesi ve suçu işlemek maksadıyla icra hareketlerine başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirememesi hâline teşebbüs denir. Failde bir suç işleme fikri ile başlayan ve neticenin gerçekleşmesi ile sona eren suç sürecinin belli başlı dört safhası bulunmaktadır. Bu süreci, aşağıdaki çizelge yardımı ile açıklamaya çalışalım:

Şema 2.2: Suç süreci

Yukarıdaki çizelgeye göre bir adam öldürme suçunu inceleyelim:

- **(1. Safha)**
Fail F, düşmanı D' yi öldürmesi gerektiğini, aksi takdirde töreleri yerine getirmediği için başı önde gezeceğini düşünmektedir.
- **(2. Safha)**
Bu düşüncesini gerçekleştirmek amacıyla kasabadaki bir tanıdığından yeni bir silah ve yeteri kadar mermi alır.
- **(3. Safha)**
Köye dönen fail, köy kahvesinde oturmakta olan düşmanı D' yi hedef alarak ardı ardına ateş etmeye başlar.
- **(4. Safha)**
Aldığı kurşun yaralarına daha fazla dayanamayan D, olduğu yere düşerek ölür. Bu son safhanın gerçekleşmesiyle birlikte netice tamamlanmış olur.

2.2.1.1. Eksik Teşebbüs

Bir kimse işlemeyi kastettiği bir cürüm için elverişli bir araç kullanarak icra hareketlerine başlamış, ancak cürümün gerçekleşmesi için gerekli olan icra hareketlerini elinde olmayan sebeplerle tamamlayamamışsa eksik teşebbüs söz konusu olur.

Suça teşebbüs bahsinde verdiğimiz örneği dikkate alarak **eksik teşebbüs**ü açıklamaya çalışalım.

Fail F, hazırlık hareketlerini gerçekleştirdikten ve köye döndükten sonra köy kahvesinde oturmakta olan düşmanı D' yi görse ve silahını çekerek ateş etmeye çalışsa (icra hareketlerine başlasa) ancak tetiğin bozuk olmasından dolayı (elinde olmayan bir sebepten dolayı) ateş edemese (icra hareketlerini tamamlayamasa) eksik teşebbüs söz konusu olur.

2.2.1.2. Tam Teşebbüs

Bir kimse işlemeyi kastettiği bir cürüm için elverişli bir araç kullanarak icra hareketlerine başlamış, bu hareketleri tamamlamış, ancak elinde olmayan sebeplerle cürümün gerçekleşmesi için gerekli olan neticeyi meydana getirememiş ise tam teşebbüs, o kişi hakkında teşebbüs hükümleri uygulanır.

Suçta teşebbüs bahsinde verdiğimiz örneği dikkate alarak, **tam teşebbüsü** açıklamaya çalışalım.

F, silahını çekerek sekiz (8) el ateş etse (icra hareketlerine başlasa) ancak bu mermilerden yalnızca biri (elinde olmayan bir sebepten dolayı) D' nin koluna isabet etse (icra hareketlerini tamamlasa), fail gerçekleşmesini istediği neticeyi gerçekleştiremediği için tam teşebbüs söz konusu olur.

2.2.1.3. Teşebbüsün Şartları

Ceza hukukunda teşebbüsün varlığından söz edebilmek için şu şartlar aranır:

- **İşlenen suçun kabahat değil, cürüm olması gerekir:** Yani fiil için öngörülen ceza idam, ağır hapis vb. olması gerekir.
- **Cürümün kasten işlenen suçlardan olması gerekir:** Yani taksirli işlenen suçlarda teşebbüs söz konusu olmaz.
- **Suçun işlenmesinde elverişli araçların kullanılması gerekir:** Örneğin, küçük bir tahta parçası, adam öldürme fiili için elverişli bir araç olmayabilirken müessir fiil için elverişli bir araç olabilir. Benzer şekilde, oyuncak bir tabanca adam öldürme suçu için elverişli bir araç değildir, ancak tehdit suçu için tabii ki elverişli bir araçtır.
- **Neticesi hareketten ayrılabilen bir suçun bulunması gerekir:** Örneğin, adam öldürme suçunda netice hareketten ayrılabilir. Yani, failin silahtaki tüm mermileri ateşlemesine rağmen mağduru vuramaması, icra hareketlerinin neticenin gerçekleşmesine yetmemesine ve dolayısıyla hareket ile neticenin birbirinden ayrılmasına neden olur.
- **Gönüllü vazgeçme:** Örneğin, fail F, kan davalısı K' yi geceleyin bir köşede sıkıştırdı ve onu öldürmek amacıyla silahı başına dayadı ancak K' nin yalvarmalarına dayanamayarak bu fiilinden vazgeçti. İşte bu gönüllü vazgeçmedir.

2.2.2. Suça İştirak

Ceza kanununda belirtilen bir suçun birden fazla fail tarafından işlenmesi hâlinde çok failli suç, yalnızca bir kimsenin suç işlemesi hâlinde ise tek failli suç söz konusu olur. Örneğin, kavga suçu en az iki fail tarafından gerçekleştirilebilen suç iken hırsızlık suçu tek failli bir suçtur. Örneğin, rüşvet suçu bir rüşvet alan ve bir de rüşvet veren kimsenin varlığını zorunlu kılan suç olduğu için çok failli bir suç tipidir. Anlaşılacağı üzere çok failli bir suçun, tek bir fail tarafından işlenmesi mümkün değildir. Ancak, bazı hâllerde tek failli suçların birden fazla fail tarafından işlenmesi mümkündür. İşte buna ceza hukukunda iştirak adı verilir.

Resim 2.2: Suça iştirak

Ceza kanununa göre iştirak, “suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu tutulur”. Bir suçu beraber işleyen kimselerden her biri asli maddi faildir. Bu kimseler beraber işleyen (iştirak) kimselerdir. İştirak tek failli bir suçun birden fazla kimse tarafından işlenmesidir. İştirak ceza sorumluluğunu genişleten bir kurumdur.

Suçta iştirak eden kişinin mutlaka iştirak iradesine sahip olması gerekir. Örneğin, dört kişilik bir çetenin üyesi olmayan A, bu çeteyi bir yandan soygundan vazgeçirmeye çalışsa bir yandan da soygun malzemelerini kamyonla yükleyse A'nın bir iştirak iradesi bulunmadığı için sorumlu tutulamayacağından bahsedebiliriz. Zira A'nın olaydaki tek fonksiyonu, çetenin soygun yapmasını engellemeye çalışmaktır.

2.2.2.1. İştirakin Şartları

İştirakin şartları şöyledir:

- Suçun birden çok faili olmalıdır.
- Suçun icrasına başlanmalı ve bütün ortaklar bakımından işlenmesi konusunda anlaşılmalı suç aynı olmalıdır.
- Failleri işlenen suça katkı sağlamalıdır. Suç konusu üzerinde bir fail hâkimiyeti bulunmalıdır.

Örneğin, bir öldürme suçuna gülümseyerek bakan kimsenin eylemi iştirak değildir. Bu eylem suç konusu üzerinde fail hâkimiyet sağlanmadığı için iştirak sayılamaz.

- İştirak yalnızca aktif hareketlerle değil ihmalî hareketlerle de işlenebilir.

Örneğin, hırsızla anlaşan güvenlik görevlisinin gece kasaları kilitlememesi suretiyle iştirak etmesi ise ihmalî bir harekettir.

- Suça katılma suçtan önce olabileceği gibi suç işlendiği sırada da olabilir.

Örneğin, fail A mağduru yaralıyorken oradan geçmekte olan A'nın arkadaşı B mağdurun kollarını tutmak suretiyle A ya yardım etmesi suç işlendiği sırada söz konusu olan bir iştirak hâlidir.

- İştirak eden kimsenin suç işleyeceğini bilerek ve isteyerek katılmış olması gerekir. Suç işlemeyen önce ya da suç işlendiği sırada suç konusunda anlaşma olmalıdır.
- Failler birbirinden habersiz hareket ediyorsa iştiraktan söz konusu olmaz.

Örneğin, B'ye birbirinden habersiz olarak zehir veren A ve C arasında iştiraktan söz edilemez. Çünkü faillerin suç işlemek konusunda ortak bir amacı yoktur.

- İşlenmiş (tamamlanmış suça) iştirak mümkün değildir.

Örneğin, hırsızlık yapmış olan A'nın çaldığı eşyayı saklayan B'nin eylemi hırsızlık suçuna iştirak olmayıp suç eşyasını saklamak suçudur. Çünkü suç işlenmiştir. İşlenmiş suça iştirak mümkün değildir. Ancak bu yardım suç işlemeyen önce vaat edilmiş ise ve bu suretle failin suç kararını kuvvetlendirmiş ise bu durumda iştirak söz konusu olur.

2.2.2.2. Suça İştirakin Türleri

Suçta iştirak türleri faillerin eylemin işlenişinde suç konusu üzerindeki egemenlikleri (hâkimiyetleri) göz önüne alınarak belirlenmektedir. İştirak, faillik (beraber işleyen), azmettirme, yardım etme olmak üzere üç tür söz konusudur.

- **Faillik:** İki tür faillikten söz edilebilir. Bunlar “birlikte faillik” ve “dolaylı faillik”tir.
 - Birlikte faillik

Suçun kanuni tanımında öngörülen hareketlerin birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda her bir kimse fail olarak sorumludur. Örneğin, iki kişinin bir başkasını tutarak kasten yaralama suçunu işlemesi vb. Örneğin, aralarında iştirak iradesi bulunan beş kişi bir mağdura karşı silah ile ateş etse ve mağdur bu hareketler neticesinde ölmüş olsa.

Suç sonrası yapılan araştırmada öldürücü darbenin kimin silahından çıkan mermiden dolayı olduğu ortaya çıkmasa ve hatta bazı faillerin mağdura isabet dahi ettirememiş olması hâlinde failler suç konusu üzerinde ortak hâkimiyete sahip oldukları için her bir fail tamamlanmış kasten öldürme suçundan sorumludur.

Failler arasında iştirak iradesi olmasaydı Örneğin, A ve B mağdur M'ye karşı aynı anda fakat birbirlerinden habersiz bir şekilde öldürmeyecek kadar zehir vermeleri ve fakat iki zehir birleşerek ölümü meydana getirmiş ise bu durumda failler arasında iştirak iradesi söz konusu olmadığı için iki fail de öldürmeye teşebbüsten sorumludur. Eğer her bir fail öldürecek kadar zehir vermiş ise artık her iki fail de kasten öldürmeden dolayı sorumludur.

- **Dolaylı faillik**

Suçun işlenmesinde bir başkasının araç olarak kullanılması durumuna dolaylı faillik adı verilir. Bir başkasını araç olarak kullanan kimse fail olarak sorumludur ve suçu kendisi işlemiş gibi ceza alır. Örneğin, akıl hastasına birisini öldürmesini öğreten bir kimse akıl hastası öldürme suçu işlediği zaman öldürmeyi öğreten kimse dolaylı fail olarak sorumludur.

Örneğin, notere, yanılığa düşerek sahte vekâletname düzenlenmesi sahte vekâletnameyi bilmeden düzenleyen noter değil, düzenlettiren kimse belgede sahtecilik suçu sebebiyle dolaylı fail durumundadır. Örneğin, tapu memuruna kendini taşınmaz maliki olarak göstererek bu taşınmazın başkasına satışının gerçekleştirilmesi durumunda, resmi belgede sahtecilik yapılmıştır. Bu durumda da dolaylı faillik söz konusudur. Dolaylı faillikte araç olarak kullanılan kimse cezalandırılmaz.

- **Azmettirme:** Hiçbir suç işleme kararı olmayan bir kişiye suç işlettirilmesine azmettirme adı verilir. Örneğin, A hasmını öldürmek için çok miktarda para vererek B ile hasmı H yi öldürmesi konusunda anlaşmışsa A azmettiredir. Bu durumda hem A hem de B kasten öldürme suçundan dolayı sorumludur. Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

Azmettiren ile dolaylı fail arasındaki farklar şunlardır: Azmettirmede azmettiren kimşenin yanında suç işleyen kimse de cezalandırılır. Ancak dolaylı faillikte suç işleyen kimse cezalandırılmaz. Azmettirmede fail özgür iradesi ile hareket ediyorken dolaylı faillikte suç işleyen kimse suç işlediğinin farkında değildir. Azmettirilen suçu azmettiren adına işlediğini bilir. Oysa dolaylı faillikte fail suçta kullanıldığını bilmez.

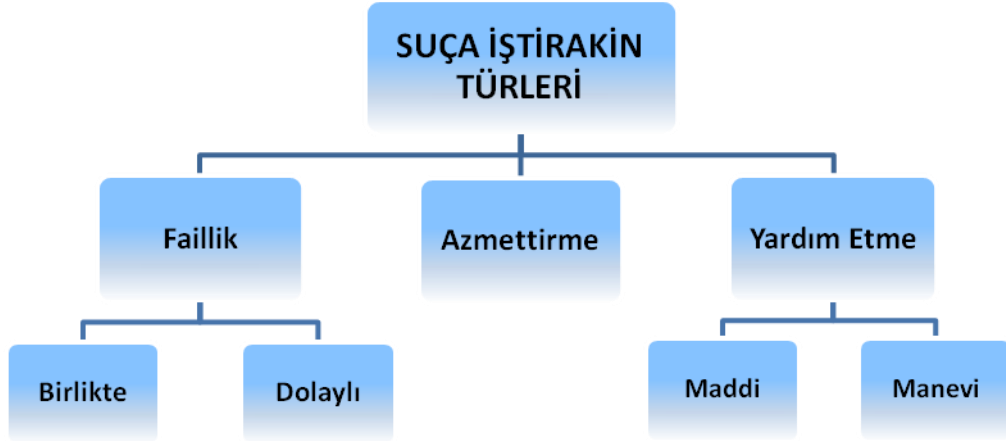
- **Yardım etme:** Suç işleme kararı vermiş bir kişiye yasada sayılan kolaylıkların sağlanması suretiyle suça katılmış olan kimseye yardım eden adı verilir. Yardım eden kişiye işlenen suçun cezası yarı oranında verilir. Yardımda bulunma maddi ve manevi olabilir.

- **Maddi yardımlar:** Araç sağlamak (suç aleti sağlamak), suç işleyen kimseye maddi yardım (yemek götürmek, yer temin etmek vb.). Bu yardımlar olmaksızın suç işlenemeyecektiye o zaman yardım etme değil beraber işleme (müşterek faillik) söz konusu olur. Örneğin, gözcünün gözcülüğü olmadan suç işlenemeyecek idiyse yardım etmekten değil beraber işlemekten sorumlu olur.

- **Manevi yardımlar:** Teşvik, suç işlemeyi düşünen ancak henüz kesin karar vermemiş bulunan kişinin kararını vermesini sağlamak. Örneğin, “Yaparsan iyi olur.”, “İyi yapıyorsun, yap devam et.” demek. Suç kararını kuvvetlendirme, suç işleme kararını vermiş bir kişiyi icraya geçmeye yöneltmek hâlidir. Örneğin, “Gün bu gündür, bas tetiğe.” ya da “sen onu şimdi vurmazsan o seni sonra vurur.” demektir.

Yardımda bulunacağını vaat suç işlemeyi düşünmeden önce faile suç işlediğinden yardım edeceğini söylemektir. Örneğin, yakalanırsan mahpusa ben sana bakarım. Sana iki günde pasaport alır yurt dışına kaçıtırım.

Yol göstermek, suç işlemesinden önce suçun nasıl işleneceği konusunda öneride bulunmak. Örneğin, “Eve şuradan gir, şurasına vur.”, “Şuradan bıçaklarsan bir daha iflah olmaz.”, “Şu yoldan geçerken sıkıştı, orda kimse olmaz, yakalanmazsın.” demek vb.

Şema 2.1: Suça iştirakin türleri

2.2.2.3. Suça İştirakte Ağırlaştırıcı ve Hafifletici Nedenler

İştirakte ağırlatıcı sebepler, şahsi ağırlatıcı sebepler ve fiili ağırlatıcı sebepler olarak iki kısımda incelenmektedir. Şahsi ağırlatıcı sebepler, cürüm veya kabahate katılım olduğu zaman ona vâkıf olan ortaklara sirayet eder. Şahsi ağırlatıcı bir sebebin sirayeti, suçun işlendiği anda değil, iştirak iradesinin meydana geldiği anda vukuf eder.

Bunun sebebi, iştirak iradesi oluşan, ancak ağırlatıcı sebebin varlığını bilen şahsın suça iştirak etmesine engel olmaktır.

Fiili ağırlatıcı sebeplerde, şahsi ağırlatıcı sebepler gibi, vukuf şartıyla sirayet eder. Bunlar, iştirak iradesinin ortaya çıktığı anda değil, suçun işlendiği anda vukuf eder. Fiili ağırlatıcı sebepler, tüm iştirakçiler bakımından tatbik edilir.

Şahsi hafifletici sebepler ise şahsi ağıtlatıcı sebeplerden farklı olarak tüm ortaklara etki yapmaz. Örneğin, bir müessir(tesirli) fiil suçunun işlenmesinde haksız tahrik kime yapılmışsa o kişi şahsi hafifletici sebeplerden istifade eder.

Fiili hafifletici sebepler de fiili ağıtlatıcı sebepler gibi, tüm iştirakçilere sirayet eder. Zira hafifletici sebep şahsa değil, fiile tatbik edilmektedir. Dolayısıyla fiile iştirak eden tüm iştirakçiler, fiili hafifletici sebeplerden yararlanırlar.

2.2.3. Suçların Toplanması

Bir kimsenin birden çok kez ceza kanununu ihlal etmesi, bu yüzden de birden çok suçtan sorumlu olması hâlinde, suçların içtimai (toplanması) söz konusu olmaktadır. Gerçekten, suçların içtimai, bir kimsenin, bir veya birden çok fiille, ceza kanununun aynı hükmünü veya farklı hükümlerini bir veya birden çok kez ihlal etmesi, dolayısıyla failin birden çok suçtan değil ama tek bir suçtan sorumlu tutularak cezalandırılmasıdır.

TCK' na göre suçların içtimai üç hâlde söz konusu olur:

- **Mürekkep (birbirine bağlı -bileşik)suçlar:** Bir suç işlemek veya bir suçu gizlemek için ya da bir suç dolayısıyla başka bir suç işlenirse gerçek içtimai kuralları uygulanır ve her suç ayrı ayrı cezalandırılır.
- **Müteselsil (zincirleme) suçlar:** Türk Ceza Kanunu'na göre bir suç işleme projesi altında kanunun aynı hükmünün birden fazla ihlal edilmesi, değişik zamanlarda vaki olsa bile tek suç sayılmakta ancak bundan dolayı verilecek ceza ağırlaştırılmaktadır.
- **Fikri içtima:** Bazı durumlarda tek fiil ile kanunun birden fazla hükmünün ihlal edilmesi söz konusu olabilir. Böyle bir durumda en ağır cezayı ön gören yasa hükmü uygulanmaktadır.

2.2.3.1. Suçluların Çokluğu

Bir tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kimselerin önceden iş birliği yapmaları sonucunda gerçekleştirilmesi hâlinde failer arasında iştirakin varlığından söz edilir ve bu surette işlenen suçlara iştirak hâlinde işlenen suçlar adı verilir (Bk. 2.2.2. Suça İştirak) .

2.2.3.2. Çok Failli Suçlar

Ceza kanunları, bazı suç tiplerinde birden fazla kimseyi suç faili olarak göstermekte ve bunların hareketlerini suçun işlenebilmesi için aramaktadır. Bu şekildeki suç tiplerine çok failli suçlar ismi verilmektedir. Kısaca işlenebilmesi için birden fazla failin bulunması şart olan suçlara “çok failli suçlar” denir. Rüşvet, ayaklanma vb. böyle suçlardır.

2.2.4. Suçta Tekerrür (Tekrarlama)

Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, (aynı türden suç olmasına gerek yok, başka bir suç işlenmiş ise de) tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez. İlk cezanın kesinleşmiş olması yeterlidir.

Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz. Fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz, ayrıca tekerrür sebebiyle failin cezası artırılmaz.

UYGULAMA FAALİYETİ

Tapu sicil müdürü, birlikte çalıştığı üç memuruyla birlikte ortak hareket ederek tapu işlerini rüşvet alarak yürütmektedir. Rüşvete şahit olan bir memuru da ailesini öldürmekle tehdit ederek susturmuşlardır. Tapu müdürü şikâyet üzerine soruşturma geçirir ve olayda suçlu bulunarak mahkemeye sevk edilir. Mahkemede her şeyi hâkime itiraf eder.

Bu olayla ilgili olarak aşağıdaki işlem basamaklarını gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Suçu unsurları yönünden değerlendiriniz.	➤ Hukuka aykırılık, kanuni unsurlar, maddi unsur ve manevi unsur göz önünde bulundurunuz.
➤ Suçu teşebbüs yönünden değerlendiriniz.	➤ Failin suç yoluna girmesi ve suçu işlemek amacıyla icra hareketlerine başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirememesi hâline teşebbüs dendiğini unutmayınız.
➤ Suçu iştirak yönünden değerlendiriniz.	➤ Olayda birden fazla fail olduğunu unutmayınız.
➤ Suçu toplanması yönünden değerlendiriniz.	➤ Bir kimsenin birden çok suçtan sorumlu olması hâlinde, suçların toplanmasının söz konusu olduğunu düşününüz.
➤ Suçu tekrerr (tekrarlama) yönünden değerlendiriniz.	➤ İlk cezanın kesinleşmiş olmasına dikkat ediniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Suçu unsurları yönünden değerlendirdiniz mi?		
2. Suçu teşebbüs yönünden değerlendirdiniz mi?		
3. Suçu iştirak yönünden değerlendirdiniz mi?		
4. Suçu toplanması yönünden değerlendirdiniz mi?		
5. Suçu tekrerr (tekrarlama) yönünden değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme” ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Suç işleyen failin yargılanabilmesi için bir takım gerekliliklere ihtiyaç vardır. Bunlar aşağıdakilerden hangisi veya hangileridir?
I. Ön şartlar
II. Cezalandırılabilme koşulları
III. Kişisel cezasızlık nedeni
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) I, II ve III
2. Aşağıda verilenlerden hangisi suçun unsurlarından birisi değildir?
A) Maddi unsur
B) Manevi unsur
C) Hukuka aykırılık unsuru
D) Duygusal unsur
E) Kanuni unsur
3. Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hâli aşağıdaki hangi seçenekte ifade edilmiştir?
A) Olası kast
B) Doğrudan kast
C) Bilinçli taksir
D) Hakkın kullanılması
E) Bilinçsiz taksir
4. Suç sürecinin belli başlı safhaları bulunmaktadır. Bu süreç, aşağıdaki seçeneklerden hangisinde yanlış olarak verilmiştir?
A) 4. Safha / Neticenin gerçekleşmesi
B) 2. Safha /Hazırlık hareketleri
C) 3. Safha /İcra hareketleri
D) 5. Safha / Neticenin gerçekleşmemesi
E) 1. Safha /Suç fikrinin ortaya çıkması
5. Aşağıda verilenlerden hangisi veya hangileri iştirakin türlerinden değildir?
I. Faillik
II. Azmettirme
III. Yardım etmeme
A) Yalnız I
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I ve III
E) Yalnız III

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

6. Fiilin suç olabilmesi için hukuka aykırı olması gerekir. Bu suçun unsurudur.
7. Hukuki açıdan yapma biçiminde işlenebilen suçlara suçlar, yapmama şeklindeki hareketlerle işlenen suçlara da suçlar adı verilmektedir.
8. bir suçun kanuni tanımında yer alan unsurların bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesidir.
9. Failin suç yoluna girmesi ve suçu işlemek maksadıyla icra hareketlerine başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirememesi hâline denir.
10. hareket ile netice arasındaki neden sonuç ilişkisidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

A, B ve C bölümlerindeki istenilenleri yaparak kendinizi değerlendiriniz.

A) Zimmet suçu işlediği kanıtlanmış bir kamu görevlisi, akıl hastasının kasten adam öldürmesi, başka bir suçtan cezası kesinleşmiş hırsızın suçüstü yakalanması ve yabancı uyruklu kişinin suç teşkil eden bir olaya karışarak suçlu bulunması, hâllerini işlem basamaklarına göre ayrı ayrı değerlendiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ceza kavramını değerlendiriniz.	➤ Ceza kanunları uygulama alanları, cezanın türü, cezaların toplanması ve cezaların ferdileştirilmesi durumlarına göre açıklayınız.
➤ Suç kavramını değerlendiriniz.	➤ Suçun unsurlarına ve suçun özel belirif biçimlerine göre açıklayınız.

B) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

- Aşağıda verilenlerden hangisinin varlığı durumu Türk Ceza Kanunu uyarınca, hukuka uygunluk nedeni değildir?
A) Meşru müdafaa
B) Kast
C) Hakkın kullanılması
D) Kanun hükmünün yerine getirilmesi
E) Mağdurun rızası
- Aşağıda verilenlerden hangisi iştirakin şartlarından değildir?
A) Suçun birden çok faili olmalıdır.
B) Faileri işlenen suça katkı sağlamalıdır.
C) Suç işlendikten sonrada iştirak mümkündür.
D) Failler birbirinden habersiz hareket ediyorsa iştirakten söz konusu olmaz.
E) Suça katılma suçtan önce olabileceği gibi suç işlendiği sırada da olabilir.

3. Aşağıda verilenlerden hangisi veya hangileri suçun aşamalarındandır?
I. Hareket
II. Nedensellik bağı (illiyet)
III. Netice (sonuç)
A) Yalnız I
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I ve III
E) Yalnız III
4. Aşağıdakilerden hangisi “hâkimin ceza tayin ederken göz önünde bulundurduğu hususlardan” birisi değildir?
A) Failin yaşı ve sosyal statüsü
B) Suçun işlenmesinde kullanılan araçlar
C) Suçun işlendiği zaman ve yeri
D) Suçun konusunun önem ve değeri
E) Suçun işleniş biçimi
5. Aşağıdakilerden hangisi ceza hukukunun temel ilkelerinden birisi değildir?
A) Hukuk devleti ilkesi
B) Kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesi
C) Kanunilik ilkesi
D) Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi
E) Ceza sorumluluğunun şahsi olmaması ilkesi
- C) **Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.**
6. Bir fiilin suç teşkil edebilmesi için, o fiilin suç olduğu kanunlar tarafından önceden belirlenmesi gerekir, bu suçun unsurudur.
7. Bir suçtan dolayı mahkûm olup cezasını çeken ya da özel af nedeniyle cezası ortadan kalkan bir kişinin, belli bir sürede aynı suçtan dolayı tekrar mahkûm olması hâline adı verilir
8. , failin hâkim tarafından azarlanmasıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1.	B
2.	B
3.	C
4.	E
5.	E
6.	ceza
7.	zaman, yer ve kişi
8.	para cezası

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1.	E
2.	D
3.	A
4.	D
5.	E
6.	hukuka aykırılık
7.	icrai / ihmali
8.	kast
9.	teşebbüs
10.	nedensellik bağı

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1.	B
2.	C
3.	C
4.	A
5.	E
6.	kanuni
7.	tekerrür
8.	adli tevbih

KAYNAKÇA

- DİKİCİ M. Fatih, **İcra ve İflas Hukuku - Ceza ve Ceza Usul Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- ÖNDER Ayhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, İkinci Baskı, İstanbul, 1992.
- TOROSLU Haluk, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Hukuku) Anabilim Dalı, **Ceza Müeyyidesi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- 26.09.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu**